

به نام خدای مهربان

مجموعه کتاب‌های
پرسوال

دین و زندگی ۱

با خیال راحت ۲۰ سوال!

• زهرا جعفری یزنی • سید هادی هاشمی

• برای دریافت محتوای
آموزش تکمیلی
این کد را اسکن کن.

فهرست

بخش اول:

تفکر و اندیشه

۵

- درس ۱: هدف زندگی ۶
- نمونه سؤالات امتحانی ۱۰
- درس ۲: پر پرواز ۱۵
- نمونه سؤالات امتحانی ۱۸
- درس ۳: خود حقیقی ۲۲
- نمونه سؤالات امتحانی ۲۴
- درس ۴: پنجره‌ای به روشنایی ۲۷
- نمونه سؤالات امتحانی ۲۹
- درس ۵: آینده روشن ۳۴
- نمونه سؤالات امتحانی ۳۷
- درس ۶: منزلگاه بعد ۴۲
- نمونه سؤالات امتحانی ۴۴
- درس ۷: واقعه بزرگ ۴۸
- نمونه سؤالات امتحانی ۵۰
- درس ۸: فرجام کار ۵۵
- نمونه سؤالات امتحانی ۵۸

بخش دوم:

قدم در راه

۶۳

- درس ۹: آهنگ سفر ۶۴
- نمونه سؤالات امتحانی ۶۷
- درس ۱۰: اعتقاد بر لو ۷۱
- نمونه سؤالات امتحانی ۷۳
- درس ۱۱: دوستی با خدا ۷۶
- نمونه سؤالات امتحانی ۷۹
- درس ۱۲: یاری از نماز و روزه ۸۴
- نمونه سؤالات امتحانی ۸۸
- درس ۱۳: فضیلت آراستگی ۹۳
- نمونه سؤالات امتحانی ۹۵
- درس ۱۴: زیبایی پوشیدگی ۹۹
- نمونه سؤالات امتحانی ۱۰۱

بخش سوم:

آزمون‌ها

۱۰۵

- آزمون‌های نوبت اول ۱۰۶
- آزمون‌های نوبت دوم ۱۱۰

بخش چهارم:

پاسخ‌نامه

۱۱۹

فلش کارت

۱۵۳

درس چهارم

پنجره‌ای به روشنائی

مشاوره: در این درس، با نگاه انسان‌ها به وجود معاد و زندگی پس از مرگ آشنا می‌شویم و پیامدهای هر یک از آن‌ها را در خصوص دیدگاه معتقدین به معاد و منکرین معاد مطالعه می‌کنیم. دقت کنید که شناخت ابعاد وجودی انسان و ویژگی‌های آن‌ها هم مهم است. توصیه می‌شود پاراگراف آخر درس را که در مورد معتقدان به معاد است و عملشان شبیه منکران معاد می‌باشد را بسیار جدی بگیرید.

مقدمه: انسان برای استفاده از این سرمایه‌هایی که خداوند به او عطا کرده فرصت محدودی دارد؛ فرصتی که با مرگ او پایان می‌یابد. هر انسانی که پا به عرصه وجود می‌گذارد، در یکی از مراحل زندگی، مرگ به سراغش خواهد آمد و پرونده زندگی او را در این دنیا خواهد بست؛ بنابراین انسان را از مرگ گریزی نیست. چستی مرگ و آینده انسان پس از آن، از پرسش‌های فراگیری است که در طول تاریخ، ذهن عموم انسان‌ها را به خود مشغول کرده است و آنان کوشیده‌اند تا به این پرسش اساسی و سرنوشت‌ساز پاسخ دهند.

دیدگاه‌های متفاوت درباره زندگی پس از مرگ

۱ اعتقاد به معاد

دقت در آیات مربوط به آفرینش انسان، نشان می‌دهد که انسان دارای دو بُعد جسمانی و روحانی است.

بُعد جسمانی (مادی، غیر روحانی، غیر مجرد):

مانند سایر اجسام و مواد، دائم در حال تجزیه و تحلیل است.

سرانجام فرسوده و متلاشی می‌شود.

بُعد روحانی و غیر جسمانی (غیر مادی، مجرد):

تجزیه و تحلیل نمی‌پذیرد.

متلاشی نمی‌شود و بعد از مرگ بدن باقی می‌ماند.

آگاهی و حیات خود را از دست نمی‌دهد.

پیامبران الهی و پیروان آنان مرگ را پایان بخش دفتر زندگی نمی‌پندارند:

بلکه آن را غروبی برای جسم و تن انسان و طلوهی درخشان‌تر برای روح انسان می‌دانند.

یا آن را پلی به حساب می‌آورند که آدمی را از یک مرحله هستی (دنیا) به هستی بالاتر (آخرت) منتقل می‌کند.

در این دیدگاه دنیا تنها بخش کوچکی از زندگی انسان است و زندگی واقعی و ابدی پس از این دنیا آغاز می‌شود.

رسول خدا (ص)

«برای نابودی و فنا خلق نشده‌اید بلکه برای بقا خلق شده‌اید، با مرگ تنها از جهانی به جهان دیگر منتقل می‌شوید»

پیام‌ها: دیدگاه معتقدین به معاد که مرگ را پایان بخش دفتر زندگی نمی‌دانند.

از پیامبر اکرم (ص) پرسیدند: **باهوش‌ترین مؤمنان چه کسانی هستند؟**

رسول خدا (ص)

«(باهوش‌ترین مؤمنان) کسانی هستند که فراوان به یاد مرگ‌اند و بهتر از دیگران خود را برای آن آماده می‌کنند»

پیام‌ها: ویژگی‌های باهوش‌ترین مؤمنان

در این دیدگاه، زندگی دنیوی همچون خوابی کوتاه و گذراست و زندگی حقیقی در جهان دیگر آغاز می‌شود. آن‌گونه که پیامبر (ص) می‌فرماید:

رسول خدا (ص)

«النَّاسُ نِيَامٌ، فَإِذَا مَاتُوا انْتَبَهُوا»

مردم [در این دنیا] در خوابند، هنگامی که بمیرند، بیدار می‌شوند.

پیام‌ها: ۱ دیدگاه معتقدان به معاد ۲ با مرگ، آگاهی و هوشیاری انسان بیشتر می‌شود، انگار از خواب بیدار شد.

قرآن نیز این گونه بر کم ارزش بودن زندگی دنیوی و حقیقی بودن زندگی آخرت تأکید می کند:

(سوره عنکبوت آیه ۶۴)

﴿وَمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهْوٌ وَلَعِبٌ وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِیَ الْحَيَوَانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ﴾

این زندگی دنیا، جز سرگرمی و بازی نیست و سرای آخرت، زندگی حقیقی است اگر می دانستند.

پیام ها: ۱ دیدگاه اعتقاد به معاد را بیان می کند ۲ دنیا بدون آخرت «لهو و لعب» یعنی بازی و سرگرمی (کم ارزش) است و زندگی حقیقی در آخرت جریان دارد.

آثار اعتقاد به معاد

۱. بهره مندی از نشاط و امید و انگیزه کار و فعالیت در زندگی

با این دیدگاه، پنجره امید و روشنائی به روی انسان باز می شود و شور و نشاط و انگیزه فعالیت و کار، زندگی را فرا می گیرد. قرآن کریم می فرماید:

(سوره مائده آیه ۶۹)

﴿مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ وَ عَمَلَ صَالِحًا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَ لَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾

هرکس به خداوند و روز قیامت ایمان بیاورد و کار شایسته انجام دهد، پس نه ترسی بر آن هاست و نه اندوهگین می شوند.

پیام ها: ۱ بهره مندی از نشاط و دوری از هرگونه خوف و اندوه به عنوان پیامد نخست اعتقاد به معاد ۲ نترسیدن و غمگین نشدن، نتیجه ایمان به خدا، ایمان به آخرت و انجام کار شایسته است.

این شور و نشاط به این دلیل است که:

انسان می داند هیچ یک از کارهای نیک او در آن جهان بی پاداش نمی ماند؛ زیرا هر غمی را که از دل غمگینی پاک می کند و هر خدمتی را که به محرومی می کند و هر باری را که از دوش مؤمنی برمی دارد، در پیشگاه خداوند دارای اجر و مزد است.

حتی اگر کسی آن را نبیند یا در آن کار موفق نشود و یا در برابر کارهایش تقدیر و تشکری از سوی دیگران صورت نگیرد، ناامید و افسرده نمی شود. زیرا می داند که خداوند او و تلاش هایش را می بیند و نیز اطمینان دارد که اگر در این مسیر ظلمی به او بشود و نتواند داد خود را از ظالمان بستاند، قطعاً در جهان دیگری خداوند آن ها را به سزای اعمالشان خواهد رساند.

چنین انسانی دارای انرژی فوق العاده و همتی خستگی ناپذیر می شود و از کار خود لذت می برد.

او با تلاش و توان بسیار در انجام کارهای نیک و خدمت به خلق خدا می کوشد و می داند که هرچه بیشتر در این راه گام بردارد، آخرت او زیباتر خواهد بود.

۲. نهراسیدن از مرگ و آمادگی برای فداکاری در راه خدا

انسان دیگر ترسی از مرگ ندارد و همواره آماده فداکاری در راه خداست.

خداپرستان حقیقی گرچه در دنیا زندگی می کنند و زیبا هم زندگی می کنند، اما به آن دل نمی سپرند: از این رو مرگ را ناگوار نمی دانند. آنان معتقدند که مرگ برای کسانی ناگوار و هولناک است که زندگی را محدود به دنیا می بینند یا با کوله باری از گناه با آن مواجه می شوند. ترسیدن خداپرستان از مرگ به این معنا نیست که آنان آرزوی مرگ می کنند بلکه آنان از خداوند عمر طولانی می خواهند تا بتوانند در این جهان با تلاش در راه خدا و خدمت به انسان ها، زمینه رشد خود را فراهم آورند تا بتوانند با اتدوخته ای کامل تر خدا را ملاقات کنند و به درجات برتر بهشت نائل شوند.

از طرفی، همین عامل (نهراسیدن از مرگ) سبب می شود که دفاع از حق و مظلوم و فداکاری در راه خدا آسان تر شود و شجاعت به مرحله عالی آن برسد. و آن گاه که حیات این دنیا چیزی جز تنگ و ذلت نباشد و فداکاری در راه خدا ضروری باشد، انسان ها به استقبال شهادت بروند و با شهادت خود راه آزادی انسان ها را هموار کنند:

از این رو، آن گاه که امام حسین (ع) در دو راهی ذلت و شهادت قرار گرفت، شهادت را برگزید و فرمود:

امام حسین (ع)

«من مرگ را جز سعادت، و زندگی با ظالمان را جز ننگ و خواری نمی بینم... مرگ چیزی نیست مگر پلی که شما را از سختی ها به ساحل سعادت و کرامت و بهشت های پهناور و نعمت های جاوید عبور می دهد پس کدام یک از شما کراهت دارد که از زندان به قصر منتقل شود؟»

پیام ها: نهراسیدن از مرگ و آمادگی برای فداکاری در راه خدا پیامد دوم اعتقاد به معاد

۲ انکار معاد

گروهی از انسان ها وجود جهان پس از مرگ را انکار می کنند

و با فرا رسیدن مرگ انسان و متلاشی شدن جسم او، پرونده او را برای همیشه می بندند.

در این دیدگاه، مرگ پایان زندگی است و هر انسانی پس از مدتی زندگی در دنیا، دفتر عمرش بسته می شود و حیات او پایان می یابد و رهسپار نیستی می گردد.

«وَقَالُوا مَا هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا يُهْلِكُنَا إِلَّا الدَّهْرُ وَمَا لَهُم بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ»

[کافران] گفتند: زندگی و حیاتی جز همین **زندگی و حیات دنیایی** ما نیست. همواره (گروهی از ما) می‌میریم و (گروهی) زنده می‌شویم و ما را فقط گذشت روزگار نابود می‌کند. البته این سخن را از **روی علم** نمی‌گویند بلکه فقط **ظن و خیال** آنان است.

پیام‌ها: ۱ دیدگاه منکران معاد مبنی بر عدم وجود جهان پس از مرگ و انحصار زندگی در دنیای فانی ۲ منکران معاد مرگ را فقط به گذشت روزگار نسبت می‌دهند. آن‌ها در مورد مرگ و بعد از آن آگاهی، علمی ندارند و فقط ظن و گمان دارند.

آثار انکار معاد

۱. پیش گرفتن راه غفلت و فراموشی مرگ

از پیامدهای مهم این نگرش برای انسانی که **بی‌نهایت‌طلب** است و **میل به جاودانگی** دارد، این است که می‌کوشد راه **فراموش کردن و غفلت** از مرگ را پیش بگیرد و خود را به هر کاری سرگرم سازد.

تا **آینده تلخی** را که در انتظار دارد، فراموش کند.

روشن است که این شیوه، عاقبتی جز **فرو رفتن** در گرداب آلودگی‌ها نخواهد داشت.

۲. یأس و ناامیدی و بی‌ارزش شدن زندگی دنیا

اما گروهی دیگر که نمی‌توانند فکر مرگ را از ذهن خود بیرون برانند، همین زندگی چند روزه نیز **برایشان بی‌ارزش** می‌شود.

در نتیجه به یأس و ناامیدی دچار می‌شوند و شادابی و نشاط زندگی را از دست می‌دهند؛ از دیگران **کناره** می‌گیرند و به انواع بیماری‌های **روحي** دچار می‌شوند.

گاهی نیز برای تسکین خود و فرار از ناراحتی، در راه‌هایی قدم می‌گذارند که روز به روز بر **سرگردانی و یأس** آنان می‌افزاید.

معتقدان شبیه به منکران معاد

آثار و پیامدهای انکار معاد، گریبان کسانی را نیز که معاد را قبول دارند، اما این قبول داشتن به **ایمان و باور قلبی** تبدیل نشده است، می‌گیرد.

این افراد به **دلیل فرو رفتن در هوس‌ها**، دنیا را معبود و هدف خود قرار می‌دهند و از یاد آخرت غافل می‌شوند و از این **رو**، زندگی و رفتار آنان به گونه‌ای است که تفاوتی با منکران معاد ندارد.

توجه: غفلت از مرگ مخصوص کافران و منکران معاد نیست!!! بلکه معتقدان به معاد نیز گاهی دچار آن می‌شوند.

اندیشه و تحقیق: ۱ چرا برخی از افراد با اینکه می‌گویند آخرت را قبول دارند، در زندگی خود به گونه‌ای عمل می‌کنند که گویی آخرتی در پیش نیست؟

پاسخ زیرا ممکن است کسانی بر حسب عادت یا تقلید یا صرفاً به لحاظ ظاهری پذیرفته باشند که آخرتی هست اما در عمل، پایبندی چندانی به آن نداشته باشند و اهل گناه و فساد باشند. ایشان در حقیقت دارای ایمان قوی نیستند و معاد را صرفاً به زبان یا حداکثر در اندیشه قبول دارند و قلباً به آن نگرویده‌اند.

۲ آیا توجه به آخرت، لزوماً بی‌توجهی به دنیا و عقب‌ماندگی را در پی دارد؟

پاسخ خیر، اعتقاد به معاد نه تنها سبب عقب‌ماندگی نمی‌گردد، بلکه سبب تصحیح زندگی و در پیش گرفتن اخلاق الهی می‌شود.

۳ چرا متکبرین معاد، مرگ را باعث نابودی آدمی می‌دانند؟ شما چه پاسخی به آن‌ها می‌دهید؟

پاسخ چون آن‌ها برای انسان حقیقتی جز جسم و تن قائل نیستند؛ به همین علت با فرا رسیدن مرگ انسان و تلاشی شدن جسم او، پرونده او را برای همیشه می‌بندند.

سؤالات امتحانی

● ● ● ● ● ● ● ● ● ● بخش اول: اعتقاد به معاد و آثار اعتقاد به معاد ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

آیات و احادیث

۲۳۵. باتوجه به آیه شریفه «ما هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهُوٌّ وَلَعِبٌ وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِیَ الْحَيَوَانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ» به سؤالات زیر پاسخ دهید.

الف) آیه شریفه فوق را ترجمه کنید.

ب) پیام آیه را بتویسید.

۲۳۶. بر اساس آیه «مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمَلَ صَالِحًا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ»، به سؤالات زیر پاسخ دهید.

الف) آیه فوق به کدام پیامد دیدگاه معتقدان به معاد اشاره دارد؟

ب) شرط نداشتن ترس و غم و اندوه چیست؟

۲۳۷. با توجه به حدیث شریف پیامبر (ص): «النَّاسُ نِيَامٌ، فَإِذَا مَاتُوا، انْتَبَهُوا» به سؤالات پاسخ دهید.

الف) حدیث را ترجمه کنید.

ب) این حدیث مبین کدام دیدگاه درباره مرگ است؟

ج) در این دیدگاه، زندگی دنیوی همچون چیست؟

سؤالات درست و نادرست

۲۳۸. خداپرستان آرزوی مرگ نمی کنند، بلکه از خداوند عمر طولانی می خواهند.

۲۳۹. پیامبران الهی مرگ را غروبی برای جسم و روح انسان می دانند.

۲۴۰. بُعد جسمانی انسان تجزیه و تحلیل می پذیرد و تلاشی پذیر است.

۲۴۱. هدف از سرمایه های انسان، رسیدن به هدف خلقت می باشد. که برای استفاده از این سرمایه ها فرصت نامحدودی داریم.

۲۴۲. پیامبران الهی و پیروان آنان مرگ را پایان بخش زندگی نمی پندارند؛ بلکه آن را غروبی برای روح انسان می دانند.

۲۴۳. بادیدگاه معادباورزندگی از بن بست بیرون می آید و پتجره امید و روشنائی به روی انسان باز می شود و شور و نشاط و انگیزه فعالیت و کار، زندگی را فرا می گیرد.

سؤالات جای خالی

۲۴۴. انسان دارای دو بُعد _____ و _____ است.

۲۴۵. بُعد روحانی انسان (بعد از مرگ)، _____ و _____ خود را از دست نمی دهد.

۲۴۶. رسول خدا (ص) فرمودند: برای _____ خلق نشده اید، بلکه برای _____ آفریده شده اید.

۲۴۷. خداپرستان با شهادت خود، _____ انسان ها را هموار می کنند.

۲۴۸. امام حسین (ع): من مرگ را جز _____ و زندگی با _____ را جز تنگ و خواری نمی بینم.

۲۴۹. خداپرستان حقیقی در دنیا زندگی می کنند ولی به آن _____

کشف ارتباط

۲۵۰. هر یک از عبارات قسمت اول با کدام عبارت قسمت دوم مرتبط است.

الف) عدم اعتقاد به آخرت	•	۱) «فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ»	•
ب) دشمن بیرونی انسان	•	۲) «إِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْخَيْرَانِ»	•
ج) ترجیح آخرت بر دنیا	•	۳) «النَّاسُ نِيَامٌ...»	•
د) ایمان و عمل صالح	•	۴) شراب و قمار و کینه ورزی میان مردم	•

سؤالات کوتاه پاسخ

۲۵۱. بُعد جسمانی انسان چه ویژگی هایی دارد؟

۲۵۲. یکی از پرسش های فراگیری که در طول تاریخ، ذهن عموم انسان ها را به خود مشغول کرده، چیست؟

۲۵۳. باهوش ترین مؤمنان از دیدگاه رسول خدا (ص) چه کسانی هستند؟

۲۵۴. فرصت استفاده از سرمایه هایی که خداوند در اختیار ما قرار داده، «محدود» است یا «نامحدود»؟

۲۵۵. اولین آثار نگرش پیامبران الهی نسبت به مرگ چیست؟

۲۵۶. چند دیدگاه درباره مرگ وجود دارد؟

۲۵۷. دومین اثر نگرش معتقدان به معاد در زندگی چیست؟

۲۵۸. چرا خداپرستان حقیقی مرگ را ناگوار نمی دانند؟

۲۵۹. از دیدگاه خداپرستان، مرگ برای چه کسانی ناگوار است؟

۲۶۰. خداپرستان چگونه می توانند با اندوخته ای کامل تر خدا را ملاقات کنند و به درجات برتر بهشت نائل شوند؟

۲۶۱. کدام عامل سبب می شود که دفاع از حق و مظلوم و فداکاری در راه خدا آسان تر شود و شجاعت به مرحله عالی برسد؟

۲۶۲. انسان های خداپرست چه موقع به استقبال شهادت می روند؟

۲۶۳. امام حسین (ع) وقتی بر سر دو راهی ذلت و شهادت قرار گرفتند، چه فرمودند؟

۲۶۴. از دیدگاه خداپرستان، گام برداشتن در کدام راه، باعث آخرت زیباتری خواهد بود؟

سؤالات دو گزینه‌ای

۲۶۵. در کدام گزینه به ترتیب، از ویژگی‌های بُعد جسمانی و روحانی انسان سخن به میان آمده است؟
 الف) متلاشی شدن - حیات پس از مرگ
 ب) تجزیه و تحلیل ناپذیری - فناپذیری
۲۶۶. به ترتیب هر یک از ویژگی‌های «تغییرپذیری»، «تحلیل‌پذیری» و «تلاشی‌پذیری» مرتبط با کدام یک از ابعاد وجود انسان است؟
 الف) بُعد جسمانی - بُعد روحانی - بُعد جسمانی
 ب) بُعد روحانی - بُعد جسمانی - بُعد جسمانی
۲۶۷. باتوجه به آیات و روایات، باهوش‌ترین مؤمنان چه کسانی هستند؟
 الف) متفکران در نظام آفرینش
 ب) آنان که فراوان به یاد مرگ هستند.
۲۶۸. ثمره آیه «مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا...» در کدام عبارت ذکر شده است؟
 الف) دچار حزن و اندوه نشدن
 ب) دل نیستن به زندگی دنیا
۲۶۹. کسانی که آیه «وَمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهُوٌّ وَلَعِبٌ...» را قبول دارند جهان آخرت را چگونه توصیف می‌کنند؟
 الف) «لَهْيَ الْخَيَوَانِ»
 ب) «فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ»

سؤالات سه گزینه‌ای

۲۷۰. کدام عبارت شریفه، بیان می‌کند که انسان برای نابودی و فنا خلق نشده و برای بقا آفریده شده است؟
 ۱) «وَمَا يَهْلِكُنَا إِلَّا الدَّهْرُ وَمَا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ»
 ۲) «وَقَالُوا مَا هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا»
 ۳) «إِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْخَيَوَانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ»
۲۷۱. کدام عامل، سبب می‌شود که دفاع از حق مظلوم و فداکاری در راه خدا آسان شود؟
 ۱) نرسیدن انسان از مرگ که پیامد اعتقاد به معاد است.
 ۲) به بن‌بست نرسیدن انسان در زندگی که پیامد اعتقاد به معاد است.
 ۳) بی‌ارزش بودن زندگی چند روزه دنیا که نتیجه آن کناره‌گیری از دیگران است.
۲۷۲. عمل به آیه شریفه «مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ»، چه ثمره‌ای دارد و این موضوع به کدام پیامد اعتقاد به معاد اشاره می‌کند؟
 ۱) دچار نشدن به حزن و اندوه - گذرا بودن زندگی دنیوی
 ۲) دل نیستن به زندگی دنیا - نرسیدن از مرگ و آماده فداکاری بودن
 ۳) دچار نشدن به حزن و اندوه - باز شدن پنجره امید و روشنائی به روی انسان
۲۷۳. نهراسیدن از مرگ و آمادگی برای فداکاری در میان پیروان پیامبران الهی، چه ثمره‌ای در زندگی آنان دارد؟
 ۱) آنان آرزوی مرگ می‌کنند و به همین دلیل به استقبال شهادت می‌روند و فدای انسان‌ها می‌شوند.
 ۲) زندگی را کوله‌باری از گناه می‌بینند و همین عامل سبب می‌شود تا همیشه در آرزوی مرگ باشند.
 ۳) دفاع از حق مظلومان و از خودگذشتگی برای آنان آسان می‌شود و در شجاعت به مرحله‌عالی می‌رسند.
۲۷۴. پیامبر اکرم (ص) باهوش‌ترین مؤمنان را چه کسانی معرفی می‌کنند؟
 ۱) مرگ را پلی به حساب می‌آورند که آدمی را از یک هستی به هستی دیگر منتقل می‌کند.
 ۲) فراوان به یاد مرگ‌اند و بهتر از دیگران خود را برای آن آماده می‌کنند.
 ۳) کسانی که از عمل خود برای بعد از مرگ حساب می‌کشند.
۲۷۵. «الهیون» که مرگ را پایان زندگی نمی‌دانند بلکه آن را غروبی می‌دانند که طلوعی درخشان‌تر در پیش دارد، از خداوند عمر طولانی طلب می‌کنند تا به کدامین هدف برسند؟
 ۱) کفه متعادل دنیا و آخرت را در هم‌سنگ جلوه دادن آن دو به متصه ظهور برسانند.
 ۲) به دنیاپرستان بپیمانند که اعتقاد به عالم پس از مرگ، منافات با دل سپردن به دنیا ندارد.
 ۳) با تلاش بیشتر در راه خدا و خدمت به انسان‌ها، با اندوخته‌ای کامل‌تر خدا را ملاقات کنند.
۲۷۶. هرگاه بخواهیم با تکیه بر وحی الهی، تعریفی برای دنیا ارائه دهیم، پیام کدام آیه وافی ما به این مقصود است؟
 ۱) «مَنْ كَانَ يَرْيِدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ»
 ۲) «وَمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهُوٌّ وَلَعِبٌ وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْخَيَوَانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ»
 ۳) «وَقَالُوا مَا هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا يُهْلِكُنَا إِلَّا الدَّهْرُ»
۲۷۷. «ناگوار نبودن مرگ» در دیدگاه الهیون بدان جهت است که:
 ۱) مرگ را وسیله‌ای برای نجات از زندگی و همزیستی با ظالمان می‌دانند.
 ۲) ناگواری مرگ، معلول بر دوش داشتن بار سنگین گناهان است و الهیون مصون از آن‌اند.
 ۳) خداپرستان حقیقی گرچه در دنیا زندگی می‌کنند و زیبا هم زندگی می‌کنند، به آن دل نمی‌سپرند.

پاسخ کامل (تشریحی)

۲۷۸. ویژگی‌های بُعد روحانی انسان را بیان کنید.
۲۷۹. پیامبران الهی و پیروان آنان دربارهٔ مرگ چه دیدگاهی دارند؟
۲۸۰. به چه دلیلی معتقدان به معاد، در زندگی، شور و نشاط و انگیزهٔ فعالیت و کار دارند؟
۲۸۱. امام حسین (ع) خطاب به یاران خود، فرمودند مرگ چگونه یلی است؟
۲۸۲. پیامدها و آثار اعتقاد به معاد را به‌طور کامل توضیح دهید؟
۲۸۳. آیا عدم ترس خداپرستان از مرگ به معنای این است که آنان آرزوی مرگ می‌کنند؟ چرا؟

بخش دوم: انکار معاد - آثار انکار معاد

آیات و احادیث

۲۸۴. با تدبّر در آیه شریفه «وَقَالُوا مَا هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا يُهْلِكُنَا إِلَّا الدَّهْرُ وَمَا لَهُم بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ» به پرسش‌های زیر پاسخ دهید.
- الف) توضیح دهید این آیه به کدام دیدگاه دربارهٔ معاد اشاره دارد؟
- ب) بر اساس این اعتقاد، علت نابودی انسان چیست؟ آیا این سخن را از روی علم می‌گویند؟
- ج) این آیه از زبان چه کسانی است؟
۲۸۵. عبارات قرآنی «ما هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا» و «وَمَا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ» به‌ترتیب از جانب چه کسانی مطرح شده است؟

سؤالات درست و نادرست

۲۸۶. آثار و پیامد انکار معاد فقط مجربان کسانی را می‌گیرد که معاد را قبول ندارند.
۲۸۷. سرگرم شدن به دنیا و فراموشی آیندهٔ تلخ از آثار عدم اعتقاد به معاد است.
۲۸۸. مطابق آیات قرآن کریم اعتقاد متکران معاد از روی یقین نیست، بلکه ناشی از ظن و گمان ایشان است.
۲۸۹. گروهی از معتقدان معاد که این اعتقاد برایشان قلبی نشده است، می‌کوشند که راه غفلت از مرگ را پیش بگیرند تا آیندهٔ تلخی را که در انتظار دارند، فراموش کنند.
۲۹۰. غفلت از مرگ مخصوص کافران و متکران معاد نیست، بلکه معتقدان نیز گاهی دچار آن می‌شوند.

سؤالات جای خالی

۲۹۱. از پیامدهای مهم انکار معاد برای انسانی که _____ است و میل به _____ دارد این است که می‌کوشد راه فراموش کردن و غفلت از مرگ را در پیش بگیرد.
۲۹۲. برخی از افراد به دلیل فرو رفتن در _____، دنیا را معبود و هدف خود قرار می‌دهند و از _____ غافل می‌شوند.
۲۹۳. گروهی از انسان‌ها وجود دنیای پس از مرگ را انکار می‌کنند؛ این دسته برای انسان حقیقتی جز _____ او قائل نیستند.
۲۹۴. فرد متکر معاد گاهی برای _____ خود و فرار از ناراحتی، در راه‌هایی قدم می‌گذارد که روز به روز بر سرگردانی و یأس او می‌افزاید.

کشف ارتباط

۲۹۵. موارد مرتبط را به هم وصل کنید. (یک مورد اضافی است)

(الف) تجزیه و تحلیل ناپذیر	• (۱) پیامد انکار معاد
ب) «فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ»	• (۲) زندگی دنیا
ج) یأس و ناامیدی	• (۳) بُعد جسمانی
د) لهو و لعب	• (۴) پیامد اعتقاد به معاد
	• (۵) بُعد روحانی انسان

سؤالات کوتاه پاسخ

۲۹۶. چرا متکران معاد، خود را به هر کاری سرگرم می‌سازند؟
۲۹۷. دیدگاه متکران معاد نسبت به مرگ چیست؟
۲۹۸. عامل بی‌ارزش شدن زندگی دنیا برای متکران معاد چیست؟
۲۹۹. آیا فرو رفتن در گرداب آلودگی‌ها مختص متکران معاد است؟

تعریف اصطلاح

۳۰۰. متکران معاد:

سؤالات دو گزینه‌ای

۳۰۱. آیه «وَقَالُوا مَا هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَىٰ...» به کدام دیدگاه اشاره دارد؟
 الف) انکار معاد
 ب) اعتقاد به معاد
۳۰۲. از دقت در آیات، کدام یک از سخنان زیر کافران نه از روی علم، بلکه از روی ظن و خیال خود می‌گویند؟
 الف) «وَمَا يَهْلِكُنَا إِلَّا الدَّهْرُ»
 ب) «فَإِذَا مَاتُوا اتَّبَعُوا»

سؤالات سه گزینه‌ای

۳۰۳. فرو رفتن در هوس‌ها برای معتقدین به معاد چه عاقبتی دارد و زندگی آنان چگونه خواهد شد؟
 ۱) هدف قرار دادن زندگی دنیوی در عین انتقاد به حیات اخروی - پیروی از ظن و گمان
 ۲) هدف قرار دادن زندگی دنیوی در عین اعتقاد به حیات اخروی - فرو رفتن در گرداب آلودگی‌ها
 ۳) انکار زندگی پس از مرگ در عین اعتقاد به متلاشی شدن جسم و روح انسان - پیروی از ظن و گمان
۳۰۴. غرض اصلی کسانی که می‌گویند «وَمَا يَهْلِكُنَا إِلَّا الدَّهْرُ» کدام است؟
 ۱) اثبات اثر مرور زمان در زندگی و حیات انسان‌ها
 ۲) انکار وجود آفریننده حکیمی که این جهان را خلق نموده
 ۳) تأیید نظر منکرین معاد در زمینه متلاشی شدن جسم و روح انسان
۳۰۵. پیامد این تفکر که «برخی از افراد با اینکه می‌گویند آخرت را قبول دارند، اما در زندگی خود به گونه‌ای عمل می‌کنند که گویی آخرتی در پیش ندارند» کدام مورد است؟
 ۱) به دلیل فرو رفتن در هوس‌ها، دنیا را معبود و هدف خود قرار می‌دهند و از یاد آخرت غافل می‌شوند
 ۲) با اینکه این قبول داشتن به ایمان و باور قلبی تبدیل نشده است، اما به لطف و رحمت الهی امیدوارند
 ۳) زندگی چند روزه دنیا، برایشان بی‌ارزش می‌شود و به انواع بیماری‌های روحی دچار می‌شوند
۳۰۶. کدام آیه شریفه، به دیدگاه افرادی که برای انسان حقیقتی جز جسم و تن قائل نیستند، اشاره دارد؟
 ۱) «وَقَالُوا مَا هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا يُهْلِكُنَا إِلَّا الدَّهْرُ»
 ۲) «وَمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهُوٌّ وَلَعِبٌ وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ»
 ۳) «وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِن دُونِ اللَّهِ أَندَادًا...»
۳۰۷. کدام مورد بیانگر پیامدهای انکار معاد برای انسان در زندگی دنیاست؟
 ۱) بیرون آمدن از بن‌بست در زندگی دنیایی و باز شدن پنجره‌های روشنائی
 ۲) کناره‌گیری از دیگران و بی‌ارزش شدن این زندگی چند روزه دنیا
 ۳) لذت بردن از کار و زندگی و تلاش بسیار به همراه انرژی فوق‌العاده

پاسخ کامل (تشریحی)

۳۰۸. دیدگاه منکران معاد، پیرامون مرگ چیست؟
۳۰۹. آثار انکار معاد برای انسانی که میل به جاودانگی دارد، چیست؟
۳۱۰. گروهی از منکران معاد که نمی‌توانند فکر مرگ را از ذهن خود بیرون برانند، از نظر روحی در زندگی چگونه هستند؟ نتایج و آثار آن را در این افراد بنویسید.
۳۱۱. چرا زندگی و رفتار برخی از معتقدان به معاد، تفاوتی با منکران معاد ندارد؟
۳۱۲. آیا گروهی که راه بی‌توجهی و غفلت از مرگ را پیش می‌گیرند، شیوه درستی را انتخاب کرده‌اند؟ چرا؟

یک گام فراتر

۳۱۳. عبارات قرآنی «مَا هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا» و «وَمَا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ» به ترتیب از جانب چه کسانی مطرح شده است؟
۳۱۴. روایات معصومین (ع) مردم را در این جهان چگونه توصیف نموده‌اند و وجود نعمت‌های حقیقی در زندگی پس از مرگ در کدام عبارت شریفه بیان شده است؟
 الف) «يَقْلَتُونَ» - «وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ»
 ب) «نِيَامٌ» - «وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ»
 ج) «نِيَامٌ» - «وَمَا يَهْلِكُنَا إِلَّا الدَّهْرُ وَمَا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ»
۳۱۵. این بیان هدایت‌بخش پیامبر گرامی اسلام (ص) که فرموده‌اند: «برای نابودی و فنا خلق نشده‌اید، بلکه برای بقا آفریده شده‌اید و با مرگ تنها از جهانی به جهان دیگر منتقل می‌شوید» با پیام کدام آیه شریفه تناسب مفهومی دارد؟
 الف) «وَمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهُوٌّ وَلَعِبٌ وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ»
 ب) «وَقَالُوا مَا هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا يُهْلِكُنَا إِلَّا الدَّهْرُ»

سؤالات امتحانی نوبت اول			تألیفی نوبت اول
درس: دین و زندگی ۱ (دهم)	رشته: علوم انسانی	مدت امتحان: ۸۰ دقیقه	تاریخ: / /

ردیف	سؤالات	نمره
۱	الف) باتوجه به آیات قرآن و احادیث پاسخ دهید. باتوجه به آیه شریفه «مَنْ كَانَ يَرْبِدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعَتَدَ اللَّهُ ثَوَابَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ» چگونه می توان با انتخاب یک هدف، به هدف های دیگر نیز در زندگی دست یافت؟	۱
۲	آیه شریفه «إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا» در مورد کدام یک از ویژگی های انسان است؟	۰/۵
۳	آیه «أَمْ نَجْعَلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ فِي الْأَرْضِ أَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ» بیانگر کدام استدلال قرآن کریم در زمینه اثبات معاد است؟	۰/۵
۴	سخن پیامبر (ص) که می فرمایند: «الْإِنْسَانُ نِيَامٌ فَإِذَا مَاتُوا انْتَبَهَوْا» بیانگر چه دیدگاهی در مورد زندگی دنیوی و اخروی می باشد؟	۰/۵
۵	باتوجه به آیه شریفه «الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَىٰ أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ» به کدام یک از شاهدان و گواهان روز قیامت اشاره دارد؟	۰/۵
۶	ب) درستی یا نادرستی گزاره های زیر را مشخص کنید. اگر هدف های دنیوی اصل قرار گیرند، مانع رسیدن به هدف های اخروی نمی شوند.	۰/۲۵
۷	بعد جسمانی مانند سایر اجسام در حال تغییر و دگرگونی است و بعد روحانی انسان، تجزیه و تحلیل نمی پذیرد و متلاشی نمی شود.	۰/۲۵
۸	با مرگ انسان و ورود به عالم برزخ، ارتباط او با دنیا به طور کامل قطع می شود.	۰/۲۵
۹	هر کس درک روشنی از «خود» دارد و در اثبات وجود چیزی که از آن تعبیر به «من» می کند به هیچ گونه استدلالی احتیاج ندارد.	۰/۲۵
۱۰	ج) جملات زیر را با کلمات مناسب تکمیل کنید. قرآن کریم عامل ..... سرزنش و ملامت انسان در مقابل گناه و زشتی را ..... ناعیده و به آن سوگند خورده است.	۰/۵
۱۱	پیامبران الهی مرگ را گذرگاهی به سوی ..... در جهان آخرت می دانند و ایمان به زندگی در جهان دیگر را در کنار ..... سرلوحه دعوت خود قرار داده اند.	۰/۵
۱۲	آثار و نتایج برخی اعمال که محدود به دوران زندگی انسان است و با مرگ، پرونده این اعمال بسته می شود، آثار ..... نام دارد.	۰/۵
۱۳	قوانین و مقررات جامعه و روابط بین افراد نیز بر پایه ..... بنا شده است.	۰/۵
۱۴	د) به سؤال های زیر پاسخ کوتاه دهید. این که خداوند آن چه در آسمان ها و زمین است، برای انسان آفریده و توانایی بهره مندی از آن ها را در وجود او قرار داده، نشان دهنده چیست؟	۰/۵
۱۵	از دیدگاه خدایرستان مرگ برای چه کسانی ناگوار است؟	۰/۵
۱۶	چرا زندگی انسان در دنیا به گونه ای است که امکان تحقق وعده الهی را نمی دهد؟ دو دلیل بیاورید.	۰/۵
۱۷	دو مورد از ویژگی های عالم برزخ را نام ببرید.	۰/۵
۱۸	وقتی فرشتگان از احوال ظالمان می پرسند، آن ها چه پاسخی به فرشتگان می دهند؟	۰/۵
۱۹	دو مورد از ویژگی های بعد روحانی انسان را نام ببرید.	۰/۵
۲۰	دلایل دانشمندان بر وجود بعد روحانی را نام ببرید.	۰/۵
۲۱	منشأ تفاوت در اهداف انسان ها چیست؟	۰/۵
۲۲	چرا بدکاران در روز قیامت سوگند دروغ می خورند و نتیجه آن چیست؟	۰/۵

تألیفی نوبت اول

سؤالات امتحانی نوبت اول

تاریخ: / /

مدت امتحان: ۸۰ دقیقه

رشته: علوم انسانی

درس: دین و زندگی ۱ (دهم)

۱	۲۳	ه) اصطلاحات زیر را تعریف کنید. رؤیای صادقانه:
۱	۲۴	توفی:
۱	۲۵	و) کشف ارتباط هر یک از موارد ستون سمت راست را به مورد متناسب در ستون سمت چپ ارتباط دهید. (یک مورد اضافی است.) الف) در هم پیچیدن و تاریکی خورشید ب) اتفاقی ناگهانی و غافلگیرکننده ج) شاهد ظاهر و باطن اعمال انسان‌ها د) فراموشی فرزند توسط مادر شیرده ۱) شنیده شدن صدای مهیب ۲) تغییر در ساختار آسمان و زمین ۳) زنده شدن همه انسان‌ها ۴) برترین الگوها و اسوه‌ها ۵) عظمت قیامت
۰/۲۵	۲۶	ز) گزینه درست را انتخاب کنید. یکی از دلایلی که سبب می‌شود عده‌ای دست به انکار معاد بزنند، کدام است؟ ۱) چنان واقعه بزرگی را با قدرت محدود خود می‌سنجند و چون آن را امری بسیار بعید می‌یابند، به انکار آن می‌پردازند. ۲) برای تمایلات و گرایش‌هایی که در وجود خود می‌یابند، پاسخ مناسبی نمی‌بینند. در نتیجه وقوع معاد را امری محال می‌دانند.
۰/۲۵	۲۷	کدام یک دیدگاه معتقدان به معاد می‌باشد؟ ۱) با فرا رسیدن مرگ انسان و تلاشی شدن جسم او، پرونده او را برای همیشه می‌بندند. ۲) مرگ را غروبی برای جسم و تن انسان و طلوعی درخشان‌تر برای روح انسان می‌دانند.
۱	۲۸	ج) به سؤالات زیر پاسخ کامل دهید. تفاوت‌هایی که در چگونگی رسیدن انسان به هدف، با موجوداتی همچون حیوان و گیاه وجود دارد را بیان می‌کنند؟ (ذکر دو مورد کافی است.)
۱	۲۹	پیامدهای انکار معاد را بنویسید.
۱	۳۰	«اشاره به نظام مرگ و زندگی در طبیعت» را که یکی از استدلال‌های امکان معاد می‌باشد، با ذکر آیه‌ای از قرآن توضیح دهید.
۱	۳۱	مقصود از «کنار رفتن پرده از حقایق عالم» در قیامت چیست و چگونه رخ می‌دهد؟
۱	۳۲	راه‌های فریب انسان توسط شیطان را نام ببرید.
۱	۳۳	وجود ارتباط برزخ با دنیا و نشانه‌های آن را توضیح دهید.
۲۰		جمع بارم

۲۴۰. درست ۲۴۱. نادرست: فرصت محدودی داریم.
۲۴۲. نادرست: مرگ غروبی برای جسم و تن و طلوعی برای روح است.
۲۴۳. درست ۲۴۴. جسمانی - روحانی ۲۴۵. آگاهی - حیات ۲۴۶. نابودی و فنا - بقا
۲۴۷. راه آزادی ۲۴۸. سعادت - ظالمان ۲۴۹. دل نمی سپرند. ۲۵۰. الف ۴ ب ۳ ج ۵ د ۲
۲۵۱. بُعد جسمانی مانند سایر اجسام و مواد، دائم در حال تجزیه و تحلیل است و سرانجام فرسوده و متلاشی می شود.
۲۵۲. چیستی مرگ و آینده انسان پس از آن ۲۵۳. آنان که فراوان به یاد مرگ اند و بهتر از دیگران خود را برای آن آماده می کنند.
۲۵۴. محدود است و با مرگ انسان پایان می یابد. ۲۵۵. با این دیدگاه، پنجره امید و روشنایی به روی انسان باز می شود و شور و نشاط و انگیزه فعالیت و کار، زندگی را فرا می گیرد.
۲۵۶. دو دیدگاه: ۱ اعتقاد به معاد ۲ انکار معاد ۲۵۷. انسان دیگر ترسی از مرگ ندارد و همواره آماده فداکاری در راه خدا است.
۲۵۸. زیرا خداپرستان حقیقی گرچه در دنیا زندگی می کنند و زیبا هم زندگی می کنند، اما به آن دل نمی سپرند.
۲۵۹. برای کسانی که زندگی را محدود به دنیا می بینند. یا با کوله باری از گناه با آن مواجه می شوند.
۲۶۰. با تلاش در راه خدا و خدمت به انسان ها ۲۶۱. نهراسیدن از مرگ ۲۶۲. آن گاه که حیات این دنیا چیزی جز ننگ و ذلت نباشد و فداکاری در راه خدا ضروری باشد، انسان ها به استقبال شهادت می روند.
۲۶۳. ایشان فرمودند: من مرگ را جز سعادت، و زندگی با ظالمان را جز ننگ و خواری نمی بینم.
۲۶۴. تلاش و توان بسیار در انجام کارهای نیک و خدمت به خلق خدا ۲۶۵. ویژگی های بُعد جسمانی: متلاشی شدن، تجزیه و تحلیل پذیری ویژگی های بُعد روحانی: تجزیه و تحلیل نمی پذیرد - متلاشی نمی شود و بعد از مرگ بدن باقی مانده (فناپذیری) و آگاهی و حیات خود را از دست نمی دهد.
۲۶۶. ب تحلیل پذیری و تلاش پذیری (متلاشی شدن) هر دو مربوط به بُعد جسمانی انسان است و تغییر پذیری مربوط به هر دو بُعد روحانی و جسمانی انسان است.
۲۶۷. ب پیامبر (ص) می فرمایند: «باهوش ترین مؤمنان کسانی هستند که فراوان به یاد مرگ اند و بهتر از دیگران خود را برای آن آماده می کنند».
۲۶۸. الف با توجه به آیه، کسانی که به خدا و روز قیامت ایمان دارند و عمل صالح انجام می دهند، دچار ترس و اندوه نمی شوند: «فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ» ۲۶۹. الف جهان آخرت در دیدگاه معتقدین به معاد حقیقی است و زندگی حقیقی در آن جریان دارد: «إِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ»
۲۷۰. گزینۀ ۳ قرآن کریم در آیه «وَمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهُوٌ وَلَعِبٌ وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ»: «این زندگی دنیا، جز سرگرمی و بازی نیست و سرای آخرت، زندگی حقیقی است، اگر می دانستند» بیان می کند که انسان ها برای نابودی خلق نشده اند و زندگی حقیقی انسان هادر جهان آخرت رقم می خورد.
۲۷۱. گزینۀ ۱ یکی از پیامدهای اعتقاد به معاد و پایان پذیر و موقتی بودن دنیا این است که انسان دیگر از مرگ هراسی ندارد و همین عامل سبب می شود که دفاع از حق و مظلوم و فداکاری در راه خدا آسان تر شود و شجاعت به مرحله عالی آن برسد و آن گاه که حیات این دنیا چیزی جز ننگ و ذلت نباشد و فداکاری در راه خدا ضروری باشد، انسان ها به استقبال شهادت می روند.

۲۲۵. ب قدرت درک واقعیت مربوط به بُعد روحانی انسان است که به دنبال کمالات نامحدود است و استهلاک نمی پذیرد.
۲۲۶. الف روحانی - جسمانی ۲۲۷. ب رؤیای صادقه در قرآن کریم در مورد خواب های حضرت یوسف (ع) نقل شده است. این خواب ها صرفاً ناشی از بُعد روحانی انسان و برگرفته از آن است و بُعد جسمانی به دلیل محدودیت های خود از جمله محدودیت زمان و مکان، ارتباطی با رؤیای صادقه ندارد.
۲۲۸. گزینۀ ۳ تفکر، اندیشه، اختیار، تصمیم گیری، احساسات، رؤیای صادقه و... همگی مربوط به بُعد غیر جسمانی انسان یعنی بُعد روحانی اوست. دوساحتی بودن انسان یعنی بهره مندی انسان از دو بُعد جسم و روح که امری صحیح است، اما از نظر تجزیه و تحلیل و هیچ اشتراکی ندارند چرا که بُعد جسمانی دچار فرسایش و تلاشی شده و تجزیه و تحلیل می پذیرد.
۲۲۹. زیرا انسان در این قبیل خواب ها که به آن «رؤیای صادقه» می گویند، از ظرف زمان و مکان خود خارج می شود و به زمانی در گذشته یا در آینده می رود، در حالی که جسم او در رخت خواب است و چشم و گوش او چیزی نمی بیند و نمی شنود.
۲۳۰. بُعد وجودی که تجزیه و تحلیل و فرسایش نداشته و هیچگاه متلاشی نمی شود و همیشه باقی می ماند. این بُعد محدود به زمان و مکان نمی باشد. توانایی «انتخاب» و «تصمیم گیری» و درک واقعیت و تفکر و اندیشه ناشی از این بُعد وجودی است.
۲۳۱. همان روح انسان است که دارای قدرت اختیار، تعقل، شعور و آگاهی، بدون محدودیت درک فضائل و رذائل است و هیچ گاه فرسوده و متلاشی نمی شود، هر چند رخ دادن تغییرات در آن امری طبیعی است.
۲۳۲. به این صورت که اگر کسی در سال های بسیار دور نیز مرتکب جرمی شده باشد، باز هم مجازات می شود: چرا که در این مدت جسم او تغییر کرده است؛ اما روح او همان خود حقیقی او و منشأ «من ثابت» اوست که بدون تغییر باقی مانده و به عبارت دیگر آن شخص تصویری که از ماهیت و ذات خودش دارد، همان انسان سال های دور دست می باشد.
۲۳۳. عبارت های «الف» و «ج» صحیح هستند. در عبارت «ب» رؤیاهای صادقه، خواب هایی نیستند که ناشی از اتفاقات روزمره ما باشند، بلکه خواب هایی هستند که خبر از حوادث و رویدادهای گذشته یا آینده می دهند.
۲۳۴. نمونه هایی از رؤیای صادقه در قرآن کریم مربوط به حضرت یوسف (ع) است. ثبات هویت و «خود» انسان، ناشی از ثبات یا عدم ثبات اندام های ما نیست بلکه کاملاً مستقل از بعد جسمانی ماست.

پاسخ سوالات درس ۴

۲۲۵. الف این زندگی دنیا، جز سرگرمی و بازی نیست و سرای آخرت، زندگی حقیقی است. اگر می دانستند. ب این آیه بر کم ارزش بودن زندگی دنیوی و حقیقی بودن زندگی آخرت تأکید می کند.
۲۲۶. الف به پیامد اول: «پنجره امید و روشنایی به روی انسان باز می شود و شور و نشاط و انگیزه فعالیت و کار، زندگی را فرا می گیرد. ب ایمان به خدا و روز آخرت و انجام عمل صالح ۲۲۷. الف مردم [در این دنیا] در خوابند، هنگامی که بیدار می شوند.
- ب دیدگاه معتقدین به معاد ج در این دیدگاه، زندگی دنیوی همچون خوابی کوتاه و گذراست و زندگی حقیقی در جهانی دیگر معنا می یابد.
۲۲۸. درست ۲۲۹. نادرست: پیامبران الهی مرگ را غروبی برای جسم تن و طلوعی برای روح انسان می دانند.

۲۸۴. الف دیدگاه منکران معاد ب گذشت روزگار - خیر این سخن را از روی علم نمی گویند بلکه فقط ظن و خیال آنان است. ج کافران

۲۸۵. منکرین معاد - منکرین معاد

۲۸۶. نادرست: این آثار و پیامدها، گریبان کسانی را نیز که معاد را قبول دارند، اما این قبول داشتن به ایمان و باور قلبی آنان تبدیل نشده است، می گیرد.

۲۸۷. درست ۲۸۸. درست

۲۸۹. نادرست: این ویژگی مختص منکران معاد است.

۲۹۰. درست ۲۹۱. بی نهایت طلب - جاودانگی

۲۹۲. هوس ها - یاد آخرت ۲۹۳. جسم و تن

۲۹۴. تسکین ۲۹۵. الف ۵ ب ۴ ج ۱ د ۲

۲۹۶. این افراد خود را به هر کاری سرگرم می کنند تا آینده تلخی را که در انتظار دارند فراموش کنند.

۲۹۷. مرگ، پایان زندگی است. ۲۹۸. میل به جاودانگی

۲۹۹. خیر، این آسیب گریبان کسانی را نیز که معاد را قبول دارند، اما این قبول داشتن به ایمان و باور قلبی تبدیل نشده است، می گیرد.

۳۰۰. گروهی وجود جهان پس از مرگ را انکار می کنند و با فرا رسیدن مرگ انسان و تلاشی شدن جسم او، پرونده او را برای همیشه می بندند.

۳۰۱. الف آیه به دیدگاه انکار معاد اشاره می کند که براساس آن، منکران مرگ را فقط به گذشت روزگار نسبت می دهند.

۳۰۲. الف خداوند در آیه ۲۴ سوره جاثیه در مورد ادعای کافران که می گویند: «ما یهلکنا الا الدهر» (و ما را فقط گذشت روزگار نابود می کند) می فرماید: «و ما لهم بذلك من علم ان هم الا یظنون» (البته این سخن را از روی علم نمی گویند).

۳۰۳. گزینۀ ۲ برخی معتقدین به معاد به دلیل اینکه این اعتماد تبدیل به ایمان و یقین قلبی نشده و فریفته دنیا و دلبسته به آن نشده اند، دارای عملکردی شبیه منکران معادند. البته ایشان زندگی پس از مرگ را انکار نمی کنند اما از خداوند و آخرت غافل اند و در نهایت دچار سرگردانی و فرو رفتن در آلودگی ها می شوند.

۳۰۴. الف پیروی از «ظن و گمان» در قرآن کریم برای منکران معاد به کار رفته است نه معتقدان غافل

۳۰۵. گزینۀ ۲ بررسی گزیده ها: ۱ اصلاً غرض عبارت «و ما یهلکنا الا الدهر» این موضوع نیست. عبارت در مورد عامل و اراده اصلی در مرگ جسم است و ربطی به گذر زمان زندگی انسان ندارد. ۲ غرض مشرکان از این عبارت این است که خداوند ما را بیهوده آفریده و گذر روزگار ما را نابود می کند و این گزینۀ درست است. ۳ تلاشی شدن فقط مخصوص جسم است نه روح.

۳۰۶. گزینۀ ۱ آثار و پیامدهای انکار معاد، گریبان کسانی را نیز که معاد را قبول دارند، اما این قبول داشتن به ایمان و باور قلبی آن ها تبدیل نشده است، می گیرد. این افراد به دلیل فرو رفتن در هوس ها، دنیا را معبود و هدف خود قرار می دهند و از یاد آخرت غافل می شوند و از این رو، زندگی و رفتار آنان به گونه ای است که تفاوتی با منکران معاد ندارد.

۳۰۷. گزینۀ ۱ «و قالوا ما هی الا حیاتنا الدنیا نموت و نحیا و ما یهلکنا الا الدهر» بیانگر این است که کافران گفتند تمام زندگی انسان در همین دنیا خلاصه می شود و سبب مرگ و زندگی انسان چیزی جز همین دنیا (دهر) نیست.

۳۰۸. گزینۀ ۲ دقت کنید که به جز گزینۀ ۲ تمامی پیامدها مثبت بیان شده است و از این جهت صحیح نمی باشند.

۳۰۹. گروهی وجود جهان پس از مرگ را انکار می کنند و با فرا رسیدن مرگ انسان و تلاشی شدن جسم او، پرونده او را برای همیشه می بندند. در این دیدگاه، مرگ پایان زندگی است و هر انسانی پس از مدتی زندگی در دنیا، دفتر عمرش بسته می شود و حیات او پایان می یابد و رهسپار نیستی می گردد.

۲۷۲. گزینۀ ۳ خداوند متعال در آیه ۶۹ سوره مائده می فرماید: «مَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ» هر کس به خداوند و روز آخرت ایمان بیاورد و کار شایسته انجام دهد، پس نه ترسی بر ایشان است و نه غمگین می شوند. این آیه بیانگر پیامدهای اعتقاد به معاد یعنی باز شدن پنجره امید و روشنائی به روی انسان و نهراسیدن از مرگ است، چرا که می داند هیچ یک از کارهای نیک او در جهان آخرت بی پاداش نمی ماند. ۲۷۳. گزینۀ ۳ نهراسیدن از مرگ و آمادگی برای فداکاری در میان پیروان پیامبران الهی سبب می شود که دفاع از حق مظلوم و فداکاری در راه خدا آسان تر شود و شجاعت به مرحله عالی آن برسد.

📌 رقت کنید: معتقدان به معاد آرزوی مرگ نمی کنند.

۲۷۴. گزینۀ ۲ در آیه «و ما هی الا الحیاة الدنیا الا لهو و لعب و ان الدار الاخرة لهی الخیر» (و ما یهلکنا الا الدهر) به این موضوع اشاره شده است که حیات دنیا نسبت به آخرت بازیچه است و حیات واقعی در آن دنیا محقق می شود. پیامبر اکرم (ص) فرمودند: «باهوش ترین مؤمنان آنان اند که قراوان به یاد مرگ اند و بهتر از دیگران خود را برای آن آماده می کنند».

۲۷۵. گزینۀ ۳ نترسیدن خداپرستان از مرگ به این معنا نیست که آنان آرزوی مرگ می کنند، بلکه آنان از خداوند عمر طولانی می خواهند تا بتوانند در این جهان با تلاش در راه خدا و خدمت به انسان ها، با اندوخته ای کامل تر خدا را ملاقات کنند و به درجات برتر بهشت نائل شوند.

۲۷۶. گزینۀ ۲ در آیه «و ما هی الا الحیاة الدنیا الا لهو و لعب و ان الدار الاخرة لهی الخیر» (و ما یهلکنا الا الدهر) به این موضوع اشاره شده است که حیات دنیا نسبت به آخرت بازیچه است و حیات واقعی در آن دنیا محقق می شود.

۲۷۷. گزینۀ ۳ خداپرستان حقیقی گرچه در دنیا زندگی می کنند و زیبا هم زندگی می کنند اما به آن دل نمی سپرند. از این رو مرگ را ناگوار نمی دانند.

۲۷۸. بعد روحانی و غیر جسمانی انسان، تجزیه و تحلیل نمی پذیرد، تلاشی نمی شود و بعد از مرگ بدن، باقی می ماند و آگاهی و حیات خود را از دست نمی دهد.

۲۷۹. پیامبران الهی و پیروان آنان مرگ را پایان بخش دفتر زندگی نمی پندارند؛ بلکه آن را غروبی برای جسم و تن انسان و طلوعی درخشان تر برای روح انسان می دانند یا پلی به حساب می آورند که آدمی را از یک مرحله هستی (دنیا) به هستی بالاتر (آخرت) منتقل می کند.

۲۸۰. این شور و نشاط به این دلیل است که آن ها می دانند که هیچ یک از کارهای نیکشان در آن جهان بی پاداش نمی ماند. حتی اگر آن کارها به چشم کسی نیاید و نیز اطمینان دارند که اگر در این مسیر ظلمی به آن ها بشود و نتوانند داد خود را از ظالمان بستانند، قطعاً در جهان دیگری خداوند آن ها را به سزای اعمالشان خواهد رساند.

۲۸۱. مرگ چیزی نیست مگر پلی که شما را از ساحل سختی ها به ساحل سعادت و کرامت و بهشت های پهنای و نعمت های جاوید عبور می دهد. پس کدام یک از شما کراهت دارد که از زندان به قصر منتقل شود؟

۲۸۲. ۱ با این دیدگاه پنجره امید و روشنائی به روی انسان باز می شود و شور و نشاط و انگیزه فعالیت و کار، زندگی را فرا می گیرد. چنین انسانی دارای انرژی فوق العاده و همتی خستگی ناپذیر می شود و از کار خود لذت می برد. او با تلاش و توان بسیار در انجام کارهای نیک و خدمت به خلق خدا می کوشد و می داند که هر چه بیش تر در این راه گام بردارد، آخرت او زیباتر خواهد بود.

۲ انسان دیگر ترسی از مرگ ندارد و همواره آمادۀ فداکاری در راه خدا است. خیر: نترسیدن خداپرستان از مرگ به این معنا نیست که آنان آرزوی مرگ می کنند، بلکه آنان از خداوند عمر طولانی می خواهند تا بتوانند در این جهان با تلاش در راه خدا و خدمت به انسان ها، زمینه رشد خود را فراهم آورند تا بتوانند با اندوخته ای کامل تر خدا را ملاقات کنند و به درجات برتر بهشت نائل شوند.

۳ با این دیدگاه پنجره امید و روشنائی به روی انسان باز می شود و شور و نشاط و انگیزه فعالیت و کار، زندگی را فرا می گیرد. چنین انسانی دارای انرژی فوق العاده و همتی خستگی ناپذیر می شود و از کار خود لذت می برد. او با تلاش و توان بسیار در انجام کارهای نیک و خدمت به خلق خدا می کوشد و می داند که هر چه بیش تر در این راه گام بردارد، آخرت او زیباتر خواهد بود.

۴ انسان دیگر ترسی از مرگ ندارد و همواره آمادۀ فداکاری در راه خدا است. خیر: نترسیدن خداپرستان از مرگ به این معنا نیست که آنان آرزوی مرگ می کنند، بلکه آنان از خداوند عمر طولانی می خواهند تا بتوانند در این جهان با تلاش در راه خدا و خدمت به انسان ها، زمینه رشد خود را فراهم آورند تا بتوانند با اندوخته ای کامل تر خدا را ملاقات کنند و به درجات برتر بهشت نائل شوند.

۵ خیر: نترسیدن خداپرستان از مرگ به این معنا نیست که آنان آرزوی مرگ می کنند، بلکه آنان از خداوند عمر طولانی می خواهند تا بتوانند در این جهان با تلاش در راه خدا و خدمت به انسان ها، زمینه رشد خود را فراهم آورند تا بتوانند با اندوخته ای کامل تر خدا را ملاقات کنند و به درجات برتر بهشت نائل شوند.

۶ با این دیدگاه پنجره امید و روشنائی به روی انسان باز می شود و شور و نشاط و انگیزه فعالیت و کار، زندگی را فرا می گیرد. چنین انسانی دارای انرژی فوق العاده و همتی خستگی ناپذیر می شود و از کار خود لذت می برد. او با تلاش و توان بسیار در انجام کارهای نیک و خدمت به خلق خدا می کوشد و می داند که هر چه بیش تر در این راه گام بردارد، آخرت او زیباتر خواهد بود.

۷ انسان دیگر ترسی از مرگ ندارد و همواره آمادۀ فداکاری در راه خدا است. خیر: نترسیدن خداپرستان از مرگ به این معنا نیست که آنان آرزوی مرگ می کنند، بلکه آنان از خداوند عمر طولانی می خواهند تا بتوانند در این جهان با تلاش در راه خدا و خدمت به انسان ها، زمینه رشد خود را فراهم آورند تا بتوانند با اندوخته ای کامل تر خدا را ملاقات کنند و به درجات برتر بهشت نائل شوند.

۳۳۱. الف ۱ ب ۴ ج ۵ د ۲

۳۳۲. ایمان به زندگی در جهان دیگر، در کنار توحید و یکتاپرستی

۳۳۳. مردم دو دسته می‌شوند: گروهی به آن ایمان آورده و گروهی آن را بعید دانسته و انکار کرده‌اند.

۳۳۴. از این قانون عقلی پیروی کنیم که «دفع خطر احتمالی، لازم است».

۳۳۵. تنها به خبر دادن از آخرت قناعت نکرده، بلکه بارها با دلیل و برهان آن را ثابت کرده است.

۳۳۶. دفع خطر احتمالی لازم است. ۳۳۷. نشناختن قدرت خدا.

۳۳۸. پس از صد سال - غذای ایشان پس از صد سال سالم مانده و فاسد نشده بود ولی الاغ ایشان پوسیده و متلاشی شده بود.

۳۳۹. معاد امری ممکن و شدنی است.

۳۴۰. وقوع معاد امری ضروری و واقع نشدن آن از نظر قرآن، امری محال و نارواست.

۳۴۱. انسان در مواقعی که احتمال خطر یا خسارتی در میان باشد، سعی می‌کند جلوی خسارت احتمالی را بگیرد و از خطری که ممکن است پیش آید، بگریزد.

۳۴۲. استدلال‌هایی که معاد را از حالت امری بعید و غیرممکن خارج می‌سازند.

۳۴۳. الف استدلال‌های قرآن کریم درباره معاد، دو دسته هستند: (امکان و ضرورت) که اشاره به نظام مرگ و زندگی در طبیعت، به

امکان معاد، یعنی ممکن و شدنی بودن آن اشاره می‌کند.

۳۴۴. الف عبارت «می‌دانم خدا بر هر کاری تواناست» از زبان عزیر نبی به نمونه‌ای از زنده شدن مردگان اشاره دارد و «محال و ناروا بودن عدم وقوع قیامت» بیانگر ضرورت معاد است.

۳۴۵. گزینه ۱ قرآن کریم در آیه شریفه «اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لِيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا» وعده الهی در مورد وقوع معاد را امری حتمی بیان می‌کند. وقوع معاد در بیت «تورا چندین پیمبر کرده آگاه/ که خواهد بود کاری صعب بر راه» نیز با عبارت «کاری صعب» نشان داده شده است.

۳۴۶. گزینه ۱ استدلال‌های معاد یا بر محور شدنی و ممکن بودن است، یا بر محور ضرورت و حتمی بودن. در آیات شریفه ۷۸ و ۷۹ سوره یس، خداوند می‌فرماید: «برای ما مثلی زد، درحالی که آفرینش نخستین خود را فراموش کرده بود. گفت: کیست که این استخوان‌های پوسیده را دوباره زنده کند؟ بگو همان خدایی که آن‌ها را برای نخستین بار آفرید و او به هر خلقتی داناست.» این آیه اشاره به امکان معاد دارد، چون صرفاً ادعای آن مطرح شده است، ولی برای آن استدلالی اقامه نشده است. آیات گزینه‌های ۲ و ۳ هر دو بیانگر ضرورت معاد هستند که به ترتیب در ارتباط با حکمت الهی و عدل الهی است.

۳۴۷. گزینه ۳ گرایش به بقا، جاودانگی و بحث مجازات یا پاداش به ترتیب حکمت و عدالت را بیان می‌کند: یعنی به دلایل ضرورت معاد اشاره دارد، نه امکان معاد. پس فقط گزینه ۳ درست است.

۳۴۸. گزینه ۳ مهم‌ترین خبری که انبیا برای مردم آورده‌اند، خبر از معاد و وقوع جهان آخرت است. در گزینه ۳ به‌طور کاملاً واضح به وقوع قیامت اشاره شده است. «لِيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ»

۳۴۹. گزینه ۲ عبارتی که در صورت سؤال آمده، انتهای آیه «اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لِيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا» است. گزینه ۲ در آیه «اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لِيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا» خداوند برای اثبات حتمیت معاد به صداقت خویش تکیه کرده است و بدون اینکه استدلالی به میان آورد تنها به خبر دادن از معاد اکتفا کرده است.

۳۰۹. از پیامدهای مهم این نگرش برای انسانی که بی‌نهایت طلب است و میل به جاودانگی دارد این است که می‌کوشد راه فراموش کردن و غفلت از مرگ را پیش بگیرد و خود را به هر کاری سرگرم سازد تا آینده تلخی را که در انتظار دارد، فراموش کند. روشن است که این شیوه، عاقبتی جز فرو رفتن در گرداب آلودگی‌ها نخواهد داشت. ۳۱۰. گروهی دیگر که نمی‌توانند فکر مرگ را از ذهن خود بیرون برانند، همین زندگی چند روزه نیز برایشان بی‌ارزش می‌شود. در نتیجه به یأس و ناامیدی دچار می‌شوند و شادایی و نشاط زندگی خود را از دست می‌دهند: از دیگران کناره می‌گیرند و به انواع بیماری‌های روحی دچار می‌شوند. گاهی نیز برای تسکین خود و فرار از ناراحتی، در راه‌هایی قدم می‌گذارند که روز به روز بر سرگردانی و یأس آنان می‌افزاید. ۳۱۱. زیرا اعتقاد این افراد به معاد، به ایمان و باور قلبی تبدیل نشده است. این افراد به دلیل فرو رفتن در هوس‌ها، دنیا را معبود و هدف خود قرار می‌دهند و از یاد آخرت غافل می‌شوند و از این رو، زندگی و رفتار آنان به گونه‌ای است که تفاوتی با منکران معاد ندارند. ۳۱۲. خیر، نباید از آن چه واقعی است و حتماً اتفاق خواهد افتاد، فرار کرد: زیرا فرار از آن معنا ندارد. فرار از مرگ همان به سوی آن رفتن است. علاوه بر این فرار از مرگ سبب می‌شود که انسان خودش را برای آن آماده نکند و در وقت مواجهه با مرگ زیان ببیند. آن هم یک زیان دائمی که قابل جبران نیست. ۳۱۳. منکران معاد - خداوند

۳۱۴. رسول خدا (ص): «النَّاسُ نِيَامٌ فَإِذَا مَاتُوا انْتَبَهَوْا: مردم در (در این دنیا) خواب‌اند، هنگامی که بمیرند، بیدار می‌شوند.» این حقیقت که بیانگر ترجیح عالم پس از مرگ بر دنیاست در آیه قرآن نیز ذکر شده است: «وَمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهُوٌّ وَلَعِبٌ وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ»: «این زندگی دنیا، جز سرگرمی و بازی نیست و سرای آخرت، زندگی حقیقی است، اگر می‌دانستند.» ۳۱۵. الف آیه ذکر شده در مورد «الف» در پی بیان این نکته است که حیات واقعی در آخرت رقم می‌خورد و دنیا در برابر آن بازیچه‌ای بیش نیست.

پاسخ سؤالات درس ۵

۳۱۶. الف خداوند کسی است که هیچ خدایی جز او نیست. او قطعاً شما را در روز قیامت جمع می‌کند که شکی در [وقوع] آن نیست، و چه کسی در سخن از خدا راستگوتر است؟ ب به دلیل راستگویی خداوند.

۳۱۷. الف به کسانی که به انکار معاد می‌پردازند. ب امکان معاد و به قدرت نامحدود الهی اشاره دارد. ج زیرا خطوط سرانگشتان هیچ انسانی با دیگری یکسان نیست و این خود نشانی از قدرت خداست که سرانگشت میلیاردها انسان را به گونه‌ای خلق کرده است که هیچ شباهتی با دیگری ندارد. خداوندی که از چنین قدرتی برخوردار است قطعاً قادر به بازگرداندن حیات به انسان‌ها نیز هست.

۳۱۸. امکان معاد - با اشاره به پیدایش نخستین انسان

۳۱۹. امکان معاد - اشاره به نظام مرگ و زندگی در طبیعت

۳۲۰. درست

۳۲۱. نادرست: بعید بودن چیزی برای انسان هرگز دلیل بر غیرممکن بودن آن نیست.

۳۲۲. درست

۳۲۳. نادرست: در این شرایط احتیاط کرده و اعلام خطر را می‌پذیریم.

۳۲۴. نادرست: این تعریف استدلال‌های امکان معاد است.

۳۲۵. حیات برتر ۳۲۸. ایمان به آخرت

۳۲۶. پیامبران - وقوع معاد ۳۲۹. ایمان به آخرت (معاد)

۳۲۷. یکتاپرستی (توحید) ۳۳۰. آفرینش نخستین

۱۱۱۰. گزینه ۳ - عبارت قرآنی «يُذْنِبْنَ عَلَيْهِنَ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ» پوشش های خود را به خود نزدیک تر کنند بیانگر حکم حجاب است نه فلسفه و حکمت آن. عبارت قرآنی «فَلَا يُؤْذِينَ» مورد آزار قرار نگیرند بیانگر هدف نهایی و غایی حجاب است که پس از «يُعرفنَ» به پاکی شناخته شوند آمده است. چگونگی و نوع پوشش، تا حدود زیادی تابع آداب و رسوم ملت ها و اقوام است. اسلام، ضمن پذیرش تنوع و گوناگونی در نوع پوشش، مردان را موظف کرده است لباسی بپوشند که وقار و احترام آنان حفظ شود و ارزش های اخلاقی جامعه هماهنگ باشد. ادعای خانه نشین کردن زنان و سلب آزادی آنان با نگاه قرآن و سیره پیشوایان دین ناسازگار است.

۱۱۱۱. گزینه ۲ - اسلام، ضمن پذیرش تنوع و گوناگونی در نوع پوشش، مردان را موظف کرده است لباسی بپوشند که وقار و احترام آنان حفظ شود و با ارزش های اخلاقی جامعه هماهنگ باشد.

پوشش و حجاب زنان در ایران باستان چنان برجسته بود که حتی برخی از مورخان غربی بر این باورند که می توان ایران باستان را منشأ اصلی گسترش حجاب در جهان دانست.

دستور قرآن کریم درباره عفاف و پوشیدگی

الف وظیفه مردان: ۱ چشم خود را کنترل کنند و از نگاه به زنان نامحرم خودداری کنند. ۲ دامان خود را از گناه نگاه دارند.

ب وظیفه زنان: ۱ از نگاه به نامحرم خودداری کنند. ۲ و دامان خود را از گناه حفظ نمایند. ۳ استفاده از زینت و زیورآلات نباید به گونه ای باشد که توجه نامحرم را به خود جلب کند. ۴ زنان باید حجاب خود را به گونه ای تنظیم کنند که علاوه بر موی سر، گریبان و گردن آن ها را هم بپوشاند.

پاسخ آزمون شماره ۱۱ / نوبت اول / تألیفی

۱. افراد زیرک با انتخاب خدا به عنوان هدف اصلی خود (۲/۵) هم از بهره های مادی زندگی استفاده می کنند و هم از آنجایی که تمام کارهای دنیوی خود را در جهت رضای خدا انجام می دهند، (۲/۵) جان و دل خود را به خداوند نزدیک تر می کنند (۲/۵) و سرای آخرت خویش را آباد می سازند. (۲/۵)

۲. قدرت انتخاب و اختیار (۵/۵)

۳. ضرورت معاد براساس عدل الهی (معاد لازمه عدل الهی) (۵/۵)

۴. در این دیدگاه، زندگی دنیوی همچون خوابی کوتاه و گذراست (۲/۵) و زندگی حقیقی در جهان دیگر معنا می یابد. (۲/۵)

۵. شهادت اعضای بدن انسان (۵/۵)

۶. نادرست: اگر هدف های دنیوی اصل قرار گیرند، مانع رسیدن به هدف های اخروی می شوند. (۲/۵)

۷. درست (۲/۵)

۸. نادرست: با مرگ انسان و ورود او به عالم برزخ، ارتباط او با دنیا به طور کامل قطع نمی شود. (۲/۵)

۹. درست (۲/۵) ۱۰. درونی (۲/۵) - نفس لوامه (۲/۵)

۱۱. حیات برتر (۲/۵) - توحید و یکتاپرستی (۲/۵)

۱۲. ماتقدم (۵/۵) ۱۳. من ثابت (۵/۵)

۱۴. این ها نشان می دهد خداوند متعال انسان را گرامی داشته (۲/۵) و برای انسان در نظام هستی جایگاه ویژه ای قائل شده است. (۲/۵)

۱۰۹۸. تفاوت ها مربوط به چگونگی و حدود پوشش بوده است.

۱۰۹۹. الف قرآن کریم عفت حضرت مریم (س) را در معبدی که همگان به پرستش در می آیند، می ستاید و عفت دختران حضرت شعیب (ع) را در حال چوپائی و آب دادن به گوسفندان در جمع مردان، مثال می زند.

۱۱۰۰. الف بی حجابی زنان غرب نه تنها جایگاهی در اندیشه مسیحیت ندارد بلکه بازگشتی به سنت های مشرکانه قبل از حضرت مسیح (ع) محسوب می شود.

۱۱۰۱. گزینه ۱ از گذشته تا زمان حاضر، زنان راهبه و قدیس یکی از کامل ترین حجاب ها را انتخاب کرده اند. این امر نشان می دهد که از نظر آنان داشتن حجاب، به دینداری نزدیک تر و در پیشگاه خدا پسندیده تر است.

۱۱۰۲. گزینه ۳ زنان ایرانی قبل از اسلام که عموماً پیرو آیین زرتشت بودند، با پوشش کامل در محل های عمومی رفت و آمد می کردند. پوشش و حجاب زنان در ایران باستان چنان برجسته بود که حتی برخی از مورخان غربی بر این باورند که می توان ایران باستان را منشأ اصلی گسترش حجاب در جهان دانست.

۱۱۰۳. گزینه ۳ پوشش و حجاب در ایران باستان چنان برجسته بود که حتی برخی از مورخان غربی بر این باورند که می توان ایران باستان را منشأ اصلی گسترش حجاب در جهان دانست. در ادیان دیگر و عموم فرهنگ ها، پوشش زنان به صورت یک اصل پسندیده مطرح بوده و کمتر قوم و ملتی است که زنان آن پوشش مناسبی نداشته باشند و تفاوت ها مربوط به چگونگی و حدود آن بوده است.

۱۱۰۴. خیر، در دوران اخیر پایبندی به تعالیم دینی کم تر شده و آن بخش از دستورات و سنت های حضرت موسی (ع) و حضرت عیسی (ع) هم که باقی مانده، مورد غفلت قرار گرفته و به آن ها عمل نمی شود. بنابراین، بی حجابی زنان غرب نه تنها جایگاهی در اندیشه مسیحیت حقیقی ندارد؛ بلکه بازگشتی به سنت های مشرکانه قبل از حضرت مسیح (ع) محسوب می شود.

۱۱۰۵. خیر، اولاً خداوند دستور حجاب را برای زمان حضور زن در اجتماع و مواجهه وی با نامحرم قرار داده است نه برای داخل خانه؛ این حکم نه تنها سبب کاهش حضور زنان نمی شود، بلکه سبب می شود تا حضوری مطمئن و همراه با امنیت داشته باشند و از نگاه ناهلانی که در جامعه حضور دارند ایمن باشند. دوم آن که ادعای خانه نشین کردن زنان و سلب آزادی آنان با نگاه قرآن و سیره پیشوایان دین ناسازگار است.

۱۱۰۶. این قانون کمک می کند تا جامعه، به جای آن که ارزش زن را در ظاهر و قیافه وی خلاصه کند، به شخصیت، استعدادها و کرامت ذاتی وی توجه کند. این امر موجب می شود سلامت اخلاقی جامعه بالا رود، حرمت زنان حفظ شود و آرامش روانی وی افزایش یابد.

۱۱۰۷. زنان ایرانی قبل از اسلام که عموماً پیرو آیین زرتشت بودند، با پوشش کامل در محل های عمومی رفت و آمد می کردند. پوشش و حجاب زنان در ایران باستان چنان برجسته بود که حتی برخی از مورخان غربی بر این باورند که می توان ایران باستان را منشأ اصلی گسترش حجاب در جهان دانست.

۱۱۰۸. قرآن کریم ۱ عفت حضرت مریم (س) را در معبدی که همگان، چه زن و چه مرد، به پرستش می آیند، می ستاید. ۲ عفت دختران حضرت شعیب (ع) را در حال چوپائی و آب دادن به گوسفندان در جمع مردان، مثال می زند. ۳ تاریخ نیز خبر از حضور زنان مسلمان در زمان پیامبر (ص)، در پشت جبهه های جنگ برای پرستاری و کمک به مجروحان می دهد.

۱۱۰۹. گزینه ۳ موارد الف و ب درست هستند، اما در مورد ج، استفاده از زیورآلات مسئله ای مربوط به زنان است و نه مردان؛ به طوری که زنان به نوعی از زیورآلات استفاده کنند که مانع جلب توجه نامحرم شود.

۳۱. در آن روز با تابیدن نور حقیقت از جانب خداوند، پرده‌ها کنار می‌رود و اسرار و حقایق عالم آشکار می‌شود (۰/۵) و واقعیت همه چیز از جمله اعمال و رفتار و نیات انسان‌ها و نیز حوادث تلخ و شیرینی که در زمین اتفاق افتاده است، آشکار می‌شود. (۰/۵)

۳۲. ۱ رواج شراب و قمار و ایجاد عداوت و کینه میان مردم و بازداشتن از یاد خدا و نماز ۲ زینت دادن گناه در نظر انسان ۳ سرگرم کردن انسان به آرزوهای سراب‌گونه دنیایی (۱)

۳۳. ارتباط انسان در عالم برزخ با دنیا، پس از مرگ نیز همچنان برقرار است: برخی از نشانه‌های تداوم ارتباط عبارت‌اند از: بسته نشدن پرونده اعمال به وسیله آثار متأخر اعمال که بعد از مرگ نیز باقی می‌ماند (۰/۵)، دریافت پاداش خیرات بازماندگان پس از مرگ و ارتباط متوفی با خانواده و آگاهی شخص میت در عالم برزخ از حال و اوضاع خانواده خود. (۰/۵)

پاسخ آزمون شماره «۲» نوبت اول / تألیفی

۱. زندگی حقیقی انسان در جهان آخرت است و دنیا در برابر آخرت کم‌ارزش است. (۰/۵)
۲. قطعیت معاد - لزوم پذیرش عقلی معاد به دلیل «ضرورت دفع خطر احتمالی».

(هر مورد ۰/۲۵)

۳. وجود شعور و آگاهی در برزخ (۰/۵)

۴. تغییر در ساختار زمین و آسمان‌ها (۰/۵)

۵. فطرت خدا آشنا (سرشت خدا آشنا) (۰/۵)

۶. نفس اماره (دشمن درونی) (۰/۵)

۷. درست (۰/۵)

۸. نادرست: ایشان مرگ را غروبی برای جسم و تن انسان می‌دانند نه روح و جان او (۰/۵)

۹. درست (۰/۵) ۱۲. توفی (۰/۵)

۱۰. درست (۰/۵) ۱۳. تجزیه و تحلیل و بازسازی - هفت (۰/۵)

۱۱. پیامبران و امامان (۰/۵) ۱۴. نهراسیدن از مرگ (۰/۵)

۱۵. ۱ یأس و ناامیدی و بی‌ارزش شدن زندگی دنیا (۰/۲۵) ۲ غفلت از مرگ (۰/۲۵)

۱۶. با انتخاب خدا به عنوان هدف اصلی خود، با یک تیر چند نشان می‌زنند: (۰/۵)

۱۷. ۱ اختیار ۲ تعقل و تفکر ۳ سرشت خدا آشنا (ذکر و مورد کافیه است) (هر مورد ۰/۲۵)

۱۸. گرایش به جاودانگی (۰/۵) ۱۹. بر پایه «من» ثابت بنا شده‌اند (۰/۵)

۲۰. ۱ گفت‌وگوی فرشتگان با انسان (۰/۲۵) ۲ سخن گفتن پیامبر (ص) با کشته‌شدگان جنگ بدر (۰/۲۵)

۲۱. ۱ پیامبران و امامان (۰/۲۵) ۲ اعضای بدن (۰/۲۵)

۲۲. گرایش انسان به نیکی‌ها و زیبایی‌ها سبب می‌شود انسان در مقابل گناه و زشتی واکنش نشان دهد. هنگامی که به گناه آلوده شد خود را سرزنش و ملامت کند و در اندیشه جبران آن برآید. قرآن کریم، عامل درونی این حالت را «نفس لوّامه»: یعنی نفس سرزنشگر، نامیده و به آن سوگند خورده است. (۱)
۲۳. برزخ به معنای فاصله و حایل میان دو چیز است. عالم برزخ، جهانی میان زندگی دنیایی و حیات اخروی است که شروع آن پس از مرگ و پایان آن نیز همزمان با شروع قیامت است. (۱)

۲۴. الف ۳ ب ۴ ج ۵ د ۱ (هر مورد ۰/۲۵)

۲۵. گزینه «۲»: او ما را از یاد خدا بازداشت. (۰/۵)

۱۵. آنان معتقدند مرگ برای کسانی ناگوار و هولناک است که زندگی را محدود به دنیا می‌بینند (۰/۲۵) یا با کوله‌باری از گناه با آن مواجه می‌شوند. (۰/۲۵)

۱۶. ۱ در این عالم همه به پاداش یا کیفر تمام اعمال خود نمی‌رسند. (۰/۲۵)
۲ این جهان ظرفیت جزا و پاداش کامل انسان‌ها را ندارد. (۰/۲۵)

۱۷. ۱ وجود حیات ۲ وجود شعور و آگاهی ۳ وجود ارتباط میان عالم برزخ و دنیا (ذکر و مورد کافیه است) (هر مورد ۰/۲۵)

۱۸. خود را از مستضعفین بر روی زمین معرفی می‌کنند. (۰/۵)

۱۹. نامحدود - بقای بعد از مرگ (۰/۵)

۲۰. ۱ ثابت بودن «خود» - ۲ خواب و رؤیا (۰/۵)

۲۱. بینش، نگرش و نوع نگاه و اندیشه خاص هر فرد (۰/۵)

۲۲. تا شاید خود را از مهلکه نجات دهند در این حال، خداوند بر دهان آن‌ها مهر خاموشی می‌زند و اعضا و جوارح آن‌ها به اذن خداوند شروع به سخن می‌کنند و علیه صاحب خود شهادت می‌دهند. (۰/۵)

۲۳. برخی از خواب‌ها که خبر از حوادث گذشته و یا رویدادهای آینده می‌دهند. گاه این رؤیاها چنان‌اند که شخص، کوچک‌ترین سابقه ذهنی درباره آن‌ها ندارد، اما بعد از گذشت مدت زمانی، همان رؤیا با تمام جزئیات به وقوع می‌پیوندد و شخص را به شگفتی وادار می‌دارد. (۱)

۲۴. فرشتگان حقیقت وجود انسان را که همان روح اوست، (۰/۵) به طور تمام و کمال دریافت می‌کنند. (۰/۵)

۲۵. الف ۲ ب ۱ ج ۴ د ۵ (هر یک ۰/۲۵)

۲۶. گزینه «۱»: چنان واقعه بزرگی را یا قدرت محدود خود می‌سنجند و چون آن را امری بسیار بعید می‌یابند، به انکار آن می‌پردازند. (۰/۲۵)

۲۷. گزینه «۲»: مرگ را غروبی برای جسم و تن انسان و طلوعی درخشان‌تر برای روح انسان می‌دانند. (۰/۲۵)

۲۸. ۱ انسان خود باید هدف از خلقت خود را بشناسد و آن را انتخاب کند و به سوی آن گام بردارد: درحالی که گیاهان به‌صورت طبیعی و حیوانات به‌صورت غریزی به سوی هدف خود حرکت می‌کنند. ۲ انسان دارای روحیه‌ای بی‌نهایت طلب است و عطش او در دستیابی به خواسته‌هایش نه تنها کم نمی‌شود، بلکه روز به روز افزون می‌گردد. ۳ انسان برخلاف حیوانات و گیاهان که استعدادهای محدود مادی دارند، مجموعه‌ای فراوان از استعدادهای مادی و معنوی است. (ذکر و مورد کافیه است) (هر مورد ۰/۵)

۲۹. همین زندگی چندروزه برایشان بی‌ارزش می‌شود. در نتیجه به یأس و ناامیدی دچار می‌شوند و شادابی و نشاط زندگی را از دست می‌دهند: (۰/۲۵)
از دیگران کناره می‌گیرند و به انواع بیماری‌های روحی دچار می‌شوند. (۰/۲۵)
گاهی نیز برای تسکین خود و فرار از ناراحتی، در راهایی قدم می‌گذارند که روز به روز بر سرگردانی و یأس آنان می‌افزاید. (۰/۵)

۳۰. در برخی از آیات قرآن، زندگی بعد از مرگ به عنوان یک جریان رایج در جهان طبیعت معرفی شده است و از کسانی که با ناباوری به معاد نگاه می‌کنند می‌خواهد تا به مطالعه جریان همیشگی مرگ و زندگی در طبیعت بپردازند تا مسئله معاد را بهتر درک کنند. (۰/۲۵) فرا رسیدن بهار، رستاخیز طبیعت است که نمونه‌ای از رستاخیز عظیم نیز هست. (۰/۲۵) «خداست که باده‌ها را می‌فرستد تا ابر را برانگیزند. سپس آن ابر را به سوی سرزمینی مرده برانیم و آن زمین مرده را بدان [وسیله] پس از مرگش زندگی بخشیدیم. زنده شدن قیامت نیز همین گونه است. (۰/۵)

درس ششم

عالم برزخ

برزخ به معنای فاصله و حایل میان دو چیز است و عالم برزخ نیز جهانی میان زندگی دنیایی و حیات اخروی است که شروع آن همزمان با مرگ و پایان آن همزمان با شروع قیامت است.

ویژگی‌های عالم برزخ

۱ وجود حیات: حقیقت وجود انسان، یعنی روح توسط فرشتگان «توقی» می‌شود.

۲ وجود شعور و آگاهی

گفت‌وگو فرشتگان با انسان

سخن گفتن پیامبر (ص) با کشته‌شدگان جنگ بدر

۳ وجود ارتباط برزخ با دنیا

الف) بسته نشدن پرونده اعمال: پرونده برخی اعمال انسان با مرگ بسته نمی‌شود و امکان افزایش و کاهش اعمال نیک و بد آن وجود دارد.

ب) دریافت پاداش خیرات بازماندگان

ج) ارتباط متوفی با خانواده

۲۰

نماز و یازداری از گناه

عوامل تأثیر نماز: ۱) تداوم (استمرار) ۲) میزان دقت و توجه

برخی نتایج نماز

۱ خون انسان و هر حیوانی که خون جهنده دارد.

۲ خون جهنده: یعنی اگر رگ آن حیوان بریده شود، خون آن می‌جهد.

۳ و ۴ ادرار و مدفوع انسان و حیوان‌های حرام گوشتی که خون جهنده دارند.

۵ مردار (جسد) انسان و هر حیوانی که خون جهنده دارد.

۶ و ۷ سگ و خوک چه زنده و چه مرده

۸ کافر: کسی که به خدای یگانه اعتقاد ندارد.

۹ شراب و هر مایع مستی‌آور

۱۰ اعمال ازین برنده تأثیر (خاصیت، قبولی) نماز: ۱) تاراحت کردن

پدر و مادر ۲) قیامت کردن

روزه و تقویت تقوا: مصداق کامل تمرین صبر و پایداری در برابر خواهش‌های دل.

۱۱ تبطلات روزه: نه چیز روزه را باطل می‌کند (برخی از آن‌ها):

۱ خوردن و آشامیدن، دروغ بستن بر خدا و پیامبر و جانشینان پیامبر (ص)، رساندن قیاس غلیظ به حلق، فرو بردن تمام سر در آب، باقی ماندن بر جنابت تا اذان صبح.

۲۶

اسلام، ضمن پذیرش تنوع و گوناگونی در نوع پوشش مردان را موظف کرده است، لباسی بپوشند که وقار و احترام آنان حفظ شود و با ارزش‌های اخلاقی جامعه هماهنگ باشد.

زنان نیز موظف‌اند که دو شرط زیر را رعایت کنند:

۱ تمام بدن خود را به جز صورت و دست‌ها تا مع، از نامحرم بپوشانند.

۲ پوشش آنان نباید چسبان و تحریک‌کننده باشد.

خداوند دستور حجاب را برای زمان حضور زن در اجتماع و مواجهه وی با نامحرم قرار داده است نه برای داخل خانه، زیرا حجاب چگونگی پوششی زن را هنگام حضور در اجتماع مشخص می‌کند.

ادعای خافتنشین کردن زنان و سلب آزادی آنان با نگاه قرآن و سیره پیشوایان دین ناسازگار است.

مصادیق (نمونه‌های) عفاف زنان برتر در قرآن

عفاف حضرت مریم (ع) در معبد

۳۲

درس هشتم

جایگاه نیکوکاران

استقبال فرشتگان با سلام و خوش آمدگویی بالاترین نعمت بهشت: مقام حسنودی خدا

جایگاه دوزخیان

آتش جهنم حاصل عمل خود انسان‌هاست و به همین دلیل از درون جان آن‌ها شعله می‌کشد.

درس نهم

اقتضات لازم برای کام گذاشتن در مسیر کمال

۱ تصمیم و عزم برای حرکت (عهد با خویشتن)

آثار عزم قوی: ۱. استواری بر هدف ۲. شکیبایی و تحمل سختی برای رسیدن به آن هدف

۲ عهد بستن با خداوند

تکرار عهد و پیمان خود در زمان‌های معینی، مانند آخر هر هفته، آخر هر ماه یا شب‌های قدر هر سال → تا استحکام بیشتر پیدا کند و به فراموشی سپرده نشود.

۳ مراقبت

امام علی (ع): گذشت ایام، آفتابی در پی دارد که و موجب از هم گسیختگی تصمیم‌ها و کارها می‌شود.

۲۲

می‌تواند یا تیمم روزه بگیرد و روزه‌اش صحیح است اما در مورد قفل نکردن، معصیت کرده است.

روزه نگرفتن

۱ به علت عذری مانند بیماری → قضای همان روز تا قبل از ماه رمضان سال بعد

اگر بعد از ماه رمضان عذر او برطرف شود و تا رمضان آینده عمدتاً قضای روزه را نگیرد → هم باید روزه را قضا کند و هم باید برای هر روز یک مُد (تقریباً ۷۵۰ گرم) گندم و جو و مانند آن‌ها به فقیر بدهد.

اگر کسی بدون عذر موجب باشد، مانند باطل کردن، به‌طور عمد یا چیز حلال، باید هم قضای یک روز روزه را بگیرد، هم قنار قیر جمع برای یک روز را بدهد. یا اینکه دو ماه روزه بگیرد (یک ماه آن پشت سر هم) یا ۶۰ فقیر را اطعام دهد (هر فقیر یک مُد).

۴ سفر و روزه در ماه مبارک رمضان

الف) ثبوت سفر

حرام (مانند ستم به مظلوم یا همکاری با یک ظالم یا سفر غیرواجب یا تهی پدر و مادر) → روزه صحیح و نمازها تمام

۲۸

بی‌حجلی زنان قرب نعمتها جایگاهی در اندیشه مسیحیت حقیقی ندارد؛ بلکه یازگشتی به سنت‌های مشرکانه قبل از حضرت مسیح (ع) محسوب می‌شود.

در عموم فرهنگ‌ها، پوشش زنان به صورت یک اصل پستندیده مطرح بوده و کمتر قوم و ملتی است که در آن زنان پوشش متناسبی نداشته باشند. تفاوت‌ها مربوط به چگونگی و حدود آن بوده است.

۳۴

توکل، کمک‌کننده و امیددهنده به کسی است که اهل همت، تعقل و پشتکار است.

توکل‌کننده‌ای که اهل معرفت باشد، می‌داند که انسان باید در راستای راهیابی به نیازها و خواسته‌هایش، از ابزار و اسباب بهره جوید؛ زیرا این ابزار و اسباب، بنا بر حکمت الهی قرار داده شده و بی‌توجهی به آن‌ها، بی‌توجهی به حکمت و علم الهی است.

درس یازدهم

معیار ارزش واقعی انسان را می‌توان در شعر زیر دریافت:

تا در طلب گوهر کانی کانی
تا در هوس لقمه نانی نانی
این نکته رمز اگر بدانی دانی
هر چیز که در جستن آنی آنی

محبت به خدا: آکسیری که مرده را حیات می‌بخشد و زندگی حقیقی را به وی اعطا می‌کند.

آثار محبت به خدا و راههای افزایش آن

۱ پیروی از خداوند
سریچی از فرمان محبوب = عدم صداقت در دوستی

۲ دوستی با دوستان خدا (تولی، ولایت)

۳ برترین دوستان خداوند: رسول خدا (ص) و اهل بیت ایشان (ع)

۲۴

رفتار و گفتار رسول (ص) و پیشوایان دیگر مادر زمینه آراستگی سبب شد که مسلمانان در اندک مدتی به آراسته‌ترین و پاکیزه‌ترین ملت‌ها تبدیل شوند و الگو و سرمشق ملت‌های دیگر قرار گیرند.

مقبولیت: این که دوست داریم دیگران ما را مفید و شایسته بدانند و تحسین کنند. در واقع به معنی میل و گرایش به برانگیختن تحسین دیگران است.

عفاف: حالتی در انسان است که به وسیله آن خود را در برابر تندروی‌ها و کندروی‌ها کنترل می‌کند.

تبیج: به معنی تندروی و افراط در آراستگی و ابزار وجود و مقبولیت، همچنین زیاده‌روی در آراسته کردن خود و خودنمایی است که قرآن کریم این حالت را «تبیج» می‌نامد و آن را کاری جاهلانه می‌شمرد. نتیجه تبیج: ۱ غفلت انسان از هدف اصلی زندگی ۲ مشغول شدن به کارهایی که عاقبت آن دور شدن از خداوند است.

زن، مظهر عفاف

زن مظهر جمال خلقت است و این زیبایی، هم مربوط به باطن و هم مربوط به ظاهر اوست.

۳۰

عطار نیشابوری
مثالی گویمت ظاهر، بتندیش
کسی را هست جامی پر عسل پیش
اگر طفلی بدو گوید بیارم
که زیر این عسل زهر است در جام
چو از طفل آن سخن دارد شنیده
یلا شک دست از آن دارد کشیده
تو را چندین پیمر کرده آگاه
که خواهد بود کاری صعب بر راه
بدگفت طفل جستی راه پرهیز
به گفت انبیا از خواب برخیز

پیام‌ها: استدلال امکان معاد - ضرورت دفع خطر احتمالی مولوی

گر توکل می‌کنی در کار کن
کشت کن پس تکیه بر جبار کن
پیام‌ها: توکل به معنای تبدیلی نیست، بلکه باید همراه با مشورت، عزم و انجام کار باشد.

مولوی (درس ۱۱)

تا در طلب گوهر کانی، کانی
تا در هوس لقمه نانی، نانی
این نکته رمز اگر بدانی، دانی
هر چیز که در جستن آنی، آنی

پیام‌ها: معیار ارزش انسان

۳۶